

ABONAMENTUL:

Pe un an . 28.— Cor.
 Pe jumătate an 14.— „
 Pe 3 luni . . . 7.— „
 Pe o lună . . . 2.40 „
 Pentru România și
 străinătate:
 Pe un an . 40.— franci.
 Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRATIA
 Strada Zrinyi Nr.1/a

INSERTIUNILE
 se primesc la admini-
 stratie.

Mulțumite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fil.
 Manuscrisurile nu se in-
 napoiază.

Germania și intrarea în acțiune a României.

Ziarul „Berliner Lokalanzeiger” pe care guvernul german în întrebuințează adeseori pentru publicarea de știri oficiale, scrie următoarele cu privire la atitudinea României:

Din sursă competentă românească s'a declarat de curând că știrile pressei franceze, cu privire la intrarea în acțiune a României contra puterilor centrale, nu sunt exacte. N'a intervenit nici o schimbare în atitudinea României și nici nu este de așteptat pentru un timp apropiat.

Pe bază de informațiuni putem însă declara ca falsă și știrea contrară: despre o iminentă intrarea în acțiune a României alături de puterile centrale.

Ca în multe altele, adevărul este și aici mijlociu: atitudinea României este până acuri neschimbată și nu este nici un motiv serios care să ne facă să credem că guvernul Brătianu ar avea de gând să schimbe direcția de până acum a politicii sale.

Cu acestea ar fi totul spus asupra problemei românești despre care se discută atât de mult azi. Este chiar departe de noi gândul de a ne ocupa mai pe larg de aceste chestiuni cărora li se acordă în public o importanță pe care n'o prea au.

Intrucât noi nu avem a face politică românească, ci politică germană, putem lăsa și de acum înainte dezvoltarea ulterioară a lucrurilor din România și în legătură cu ea, în grija guvernului din București, care, tocmai după evenimentele citate în ultimul număr, va ști cel mai bine ce atitudine cată să ia țara. Ținem să atragem însă atenția asupra

unei erori cu privire la susținerile mereu repetate în ultimul timp, că România va lua curând armele contra puterilor centrale.

Cine spune aceasta, uită situația militară în care ne găsim noi și aliații noștri în răsărit și uită că pentru o Românie agresivă față de noi a trecut momentul istoric, decând armata rusă a fost alungată din Galiția și se străduiește zadarnic în Polonia răsăriteană ca să-și găsească un punct de odihnă unde să se pue la adăpost de bătăile armatelor aliate cari o urmăresc. Intre dominația rusească dela Lemberg și azi nu e numai un interval de timp care ar putea împiedeca oarecari dispoziții războinice ale României, ci și o distanță atât de importantă încât o intervenție militară a României, ar prezenta azi numai din punct de vedere fizic, ca promițând foarte puțin.

Așadar, dacă România, — presupunând mereu că a avut într'adevăr vreodată această intențiune, — nu s'a folosit atunci de o situație mai favorabilă, nu este de înțeles de ce s'ar arunca, acum în situația mult mai deforabilă, în aventura ce i se scornește.

Dificultățile exportului.

Bunăvoința guvernului și măsurile statului vecin.

Sub titlul de mai sus confratele „Viitorul”, organul oficial al guvernului român publică următorul articol:

Mai prevăzători decât alții, — după consfătuirea agricultorilor mari și mici dela „Uniunea centrală a sindicatelor agricole”, — discutând la rândul nostru situațiunea din prezent a exportului României, noi spuneam atunci:

— „Bunăvoința guvernului român poate merge numai până la transportarea produselor la

punctele de frontieră, de unde transportul mai departe e condiționat de statul vecin după nevoile de cale ferată, pe cari înțelege să le invoace ca stat în răsboiu”.

Dificultățile acestea, pe cari le prevedeam atunci, sunt astăzi fapt implinit. Sub pretextul nevoilor de cale ferată ca stat beligerant, punctul de frontieră Burdujeni a fost închis. La Predeal, până să fi intervenit închiderea completă a frontierei, dificultățile se manifestă dintr'un alt punct de vedere, decât acela prin care s'a motivat de către autoritățile statului vecin închiderea punctului de graniță Burdujeni. În fapt însă rezultul e acelaș.

Cu această nouă experiență pe care o facem cu exportul nostru pe uscat, — cale prin care nu se poate noștrii, chiar dacă în aia producției noastre, decât o înțelegem în aia dificultăți din partea autorităților austro-ungare — se confirmă încă odată adevărul că, singura și adevărata cale a exportului nostru în mare este numai calea pe mare.

Dar cum și aceasta cale este închisă și va rămâne de fapt închisă până la stabilirea relațiilor maritime normale, — chiar dacă în formă anume rezultate ale războiului ar deschide-o, — problema cea mai mare care se pune pentru noi deocamdată, este cercetarea și găsirea mijloacelor, cari să ne înlesnească puțința așteptării.

Chestiunea aceasta noi am mai discutat-o cu alte prilejuri și am propus o soluție între multele, cari se mai pot propune în vederea situațiunei agricultorilor față de dificultățile prezente ale exportului nostru.

Astăzi, mai mult chiar decât altădată, — fiind date mai ales dificultățile prezente și viitoare, posibilă încă la punctele de frontieră cari ne leagă cu statul vecin, — noi continuăm să credem că soluția cea mai practică și cu efecte mai imediate pentru agricultori este creditul pe marfă varantată sau pe marfă în depozit la proprietari. E vorba prin urmare, de acordarea de credit pe o marfă care va fi transfor-

Cu slove de sânge.

Când ploaia de gloanțe pornește
 Și geme văzduhul, pământul,
 N'ai teamă de moarte, pământule,
 Nu-ți teamă de moarte, pământule,
 Nu-ți pierde curajul, avântul.
 Așa sună glasul furtunii
 Și cântul năpraznic al morții;
 Cu slove de sânge și flăcări
 Se sapă pe veci crugul sorții.

Câmpiile largi, necuprinse
 Sunt pagina cărților sfinte,
 Cerneala ce 'n veci nu se zvântă
 E sângele scump și ferbinte,
 Iar peana ce slove-adânci taie
 Sunt spedele, flinte și tunuri,
 O carte ce astfel se scrie
 Rămâne 'mprimată de-apururi.

Căci dacă pământul tresaltă
 De pocnet sau tunet de armă
 Și sate și-orășe în flăcări
 S'aprinde și-n cenuse se dărmă,
 La marginea ăstor ruine
 Prin pietri și ziduri surpate
 O floare divină răsare:
 Dorita de mult „libertate”.

N'ai teamă de-a iadului urlat,
 De tunet și zgâț de fere,

De sânge setos e pământul,
 Li dăm și tot mai multe ne cere,
 Căci sângele scump ce-o înghite
 Azi lacoma morții câmpie,
 Sămânță-i de zile mai bune:
 De-un praznic dorit ce-o să vie.

Emil A. Chiffa.

O NOAPTE.

— Amintiri de pe câmpul de luptă al Galiției. —

Cenzurată.

Multe nopți sunt în lume și multe dintre ele mi s'a dat și mie a petrece. Am văzut nopți senine cu cer albastru și stele sclipitoare ca focul. Am văzut nopți cu raze de lună cari se așterneau într'un potop argintiu peste dealuri și peste sate. Am trecut prin nopți senine de dragoste, când la pieptul meu se sbătea molatec ființa care mă iubea, în vreme-ce cu mâna îi mângăeam fața catifelată, iar ochii ne rătăceau pierduți pe bolta cerească privind la nori, privind, la tainicele raze de stele ori la norii pribegi, cari ajungând în razele lunii, această le schimba vestmântul întunecat într'altul argintiu, brodându-le marginile cu aur. Am văzut nopți cu vânturi, nopți cu vijelii, nopți întunecate ca iadul, cu furtuni pline de urgie, cu tu-

nete și cu sbiciuiri de trăsnete înfiorătoare făcând să se îngrozească lumea de urgia lor. Am văzut nopți liniștite și tăcute de toamnă și am văzut, iarăș, nopți de iarnă geroasă cu viscole ce troneau drumurile, ce făceau acoperișurile caselor să trosnească din încheeturile lor. Insa nopți, asemănătoare acelei nopți pe care mi s'a dat a o vedea pe câmpul de luptă al Galiției, încă nu am petrecut.

După lupte crâncene pe cari la începutul în 7 Maiu reușirăm a alunga pe Ruși până dincolo de Carpați. Prin ploaia de gloanțe ce ne serpuia în șuerături drăcești pe la urechi, prin trăsnetul șrapnelor și bubuitul granatelor, înaintam victorioși, iar Rușii cari toată iarna se cuibărise în partea locului și își luară ce putură cuprind în două mâni și se retrăgeau într'o fugă nebună, lăsându-și morții și răniții prin păduri, pe margini de drumuri, în vreme ce gloanțele noastre de pușcă și de tun, îi luase tare în scurt. După câteva zile de urmărire, batalionul nostru rămase în rezervă și așa noi eram trimiși acolo unde se simțea mai mare nevoie.

Trecurăm hotarul țării și scoboram pe povârnișurile Carpaților spre Galiția. Pretutindeni înaintea noastră nu se vedeau decât coloane de fum ridicate din satele arzânde și nu se auziau decât răpăituri de pușcă și detunături de șrapnele, cari făceau văzduhul să vuească cum-

mată în aur, credit care ar da astfel agricultorilor posibilitatea așteptării punându-i în acelaș timp la adăpostul speculațiilor samsarilor, cari de un an de zile pescuesc la noi în apă tulbure.

Indiferent însă de soluția la care se va ajunge, faptul cert este că bunăvoința guvernului român se lovește la frontieră de dificultățile statului vecin și că, față de o asemenea situațiune, agricultorii trebuie să priceapă că *numai prin noi înșine, prin sacrificiul nostru în comun, vom putea face față unor împrejurări pe cari nu noi le-am creiat.*

Înțelegând în adevăratele ei cauze explicațiunea situațiunii din prezent a exportului nostru față de dificultățile din afară, agricultorii români vor pricepe și cari sunt *interesele generale ale țării, în vederea cărora sacrificiile personale sunt astăzi cea dintâi datorie.*

Rusia 1812—1915.

II.

Bătălia dela Moscova a avut loc la Borodino, situat la 150 klm. departe de Moscova, în ziua de 7 Septemvrie 1812.

Proclamația dată de Napoleon în tabăra imperială pe înălțimile dela Borodino, în ziua de 7 Septemvrie 1812, ora 2 dimineața, este următoarea:

„Soldați, iată bătălia ce voi atâta ați dorit! De acum înainte victoria ține de noi: ea ne este necesară. Ea ne va da abundență, bune cartiere de iarnă, și o grabnică întoarcere în patrie!

Purtați-vă ca la Austerlitz, la Friedland, la Vitebsk, la Smolensk, și posteritatea cea mai îndepărtată va cita cu mândrie conduita voastră din această zi. Ca să se zică de voi: El era la marea bătălie de sub zidurile Moscovei!”

Napoleon pe lângă geniul de a combina marșurile militare, a avut, ca nimeni altul, puterea de a-și electriza soldații.

La Borodino Francezii aveau 127 mii oameni cu 580 tunuri, după Thiers, 124 mii — după Kulman; iar Rușii 140 mii după Thiers — 113 mii după Danilevski, 104 mii după Kulman. Erorile în asemenea calcule sunt de neînălțurat. Kulman ne dă date foarte însemnate asupra bătăliei dela Moscova-Borodino. Frontul francez era de 5 klm. având 25 oameni pe metru curent iar Rușii un front de 8 klm. având numai 18 oameni pe metru curent. Aci Napoleon a realizat faimosul său principiu de războiu: că acolo unde se face lupta el ăș aibă doi contra

unu. Lupta a durat 15 ore. „S'au tras 60 de mii de obuze și 1400 mii de cartușe de infanterie”. Aceasta revine în medie câte 103 obuze de fiecare tun și câte 11 cartușe de fiecare soldat. Rușii au pierdut 43 de mii de oameni din 104 de mii deci 41,3 la sută; iar Francezii numai 28 de mii din 124 de mii, deci numai 22,6 la sută.

Această bătălie i-a lăsat lui Napoleon drumul liber către Moscova unde a intrat la 14 Septemvrie însoțit de 100,000 de soldați, după un marș de 1000 de km. făcut în 80 de zile. Când a pășit peste frontiera rusă credea că în 15 cel mult 20 de zile va sfârâna armata rusească și va fi stăpânul Rusiei; în fapt lucrurile au eșit altfel. Intrând în Moscova Napoleon credea să obțină abundența, cartierele de iarnă, prestigiu și pace. S'a înșelat.

În loc de un adăpost liniștit și abondent a găsit un oraș părăsit, căruia Rușii i-au dat foc. O lună de zile a stat în Moscova fără să ia o hotărâre la înălțimea împrejurărilor.

A sperat să impună pacea, dar aceasta nu s'a realizat.

Nu se așteptase la o campanie stăpânul Rusiei. În fapt lucrurile l'au silit să se retragă. „La 19 Octomvrie armata eși din Moscova. Ea număra 95,000 de luptători din cari 15,000 cavaleri, 550 tunuri, 2000 trăsurile de artilerie plus o mulțime de 40,000 afară din rânduri (militari, femei, copii) și o imensă cantitate de trăsuri de toate modelele, încărcate cu alimente sau prăzi din Moscova.”

Nenorocirile ce a îndurat această armată în retragerea sa sunt asemănătoare cu chinurile din infernul lui Dante.

Frigul și foamea au fost două elemente hotărâtoare în desorganizarea armatei în retragere. În mijlocul acestor dezastre sunt și acte de eroism cari vor rămânea pentru totdeauna în memoria oamenilor.

Frigul în acele regiuni este mare dela începutul lui Noemvrie, a ajuns minus 19 și chiar minus 22 grade Reaumur.

În dimineața zilei de 8 Noemvrie scrie în carnetul său un șef de stat major: „Oamenii noștri sunt acolo în jurul focului ca aseară, dar ei sunt înghețați și morți”.

Și mărturisirile de felul acesta sunt nenumărate. Alt element tot așa de teribil era foamea: „În această cavernă, scrie un ofițer, martor ocular, cel care era văzut că mănâncă o bucată de pâne, era ucis cu lovituri de ciomag și i se lua mâncarea. Se mergea până a se deschide gura oamenilor astfel uciși ca să le scoată din gură bucată neînghițită”.

Plecând din Smolensk în zilele de 14, 15, 16 și 17 Noemvrie armata lui Napoleon se re-

duse la 48 mii de combatanți și o mulțime de afară din rânduri de 60.000 de codăși. Ney care forma ariergarda, și care avea 7000 de luptători, tot atâția afară din rânduri și 12 tunuri, fu despărțit de armata principală și înecat de o mare mulțime de 80.000 de Ruși a lui Kutusov, fu somat să se predea, dar refuză.

„Profitând apoi de noapte, maresalul părăsi drumul mare și se aruncă deadreptul peste câmpuri către Nipru, pe care el spera să-l poată trece într'un mod oarecare. Fluviul începea să înghețe: Trebui să aștepte trei ore în chinuri de moarte ca ghița să prindă oarecare țarie. Între miezul nopții și 2 ore de dimineață, 6000 oameni reușiră să treacă; ceilalți se înecară sau, prea slabi pentru a-i urma, fură părăsiți cu tunurile și cu bagajele”.

(Va urma)

Contele Andrassy și statele balcanice.

— Un articol al contelei Adrassy. —

Contele Iuliu Andrassy, publică în „*Neue Freie Presse*” un articol de două pagini, intitulat „*Impătrita înțelegere și statele balcanice*”.

În acest articol contele Andrassy, după ce declară că noul demers al împătritei înțelegeri în Balcani e un semn al slăbiciunii ei, autorul compătimeste pe țarul Rusiei că vine ca cerșitor în Balcani, acolo unde avea rolul de protector și unde dorea să comande.

Apoi mergând mai departe acordă și Serbiei compătimiterea sa, ca unei victime a Rusiei. Poporul sârbesc ar fi avut o soartă de o sută de ori mai bună, dacă accepta ultimatul austro-ungar, care acceptare, ce-i drept, ar fi însemnat o înfrângere, dar ar fi dat Serbiei posibilitatea să se folosească de cuceririle celor două răsboaie balcanice. Nenorocitul popor sârbesc, — scrie contele Andrassy — al cărui eroism ne tăgăduit ar fi meritat o soartă mai bună, se vede azi sfătuit de protectorul său să renunțe la provinciile pe cari le crede ale sale din punct de vedere național, și pe cari le-a cucerit într'o luptă aspră, după un războiu sânger.

Dupăce termină astfel cu Serbia, contele Andrassy consacră și *României* binevoitoarea sa atenție, scriind:

„Și acea cerere pe care împătrita înțelegere a exprimat-o în comun la București, ca *România să restituie Bulgariei, Dobrogea*, a fost o idee surprinzătoare și îndrăzneată. Nu e mult decând România a dus un războiu ca

plit. În sfârșit după o cale îndelungată și fără întrerupere scoborâram la marginea unui sat, *Tocarnia*, unde primirăm pauză și pe o câmpie abia inverzită ne mai odihnim războiului, iar sufletul mi suspina când mă cugetam la ființele cu inimile îngrijorate și zdrobite ale celor de acasă, cari zădarnic mai așteptau pe cel ce nu mai avea să reîntoarcă.

Către cinci ore după amiază primirăm po-

runcă de plecare. Ne înșiraram deci companie după companie, pe un drum strâmt ce ducea peste o apă, iar de acolo în sus pe povârnișurile unor dealuri. Cerul se înorase iar din norii plumburii o ploaie mărunță începuse a cerne printr'o sită deasă. Calea era anevoioasă și povârnișă, iar noi sub greutatea poverii ne făcuserăm o apă. Grele sudori mi se storceau de pe frunte pe sub cozorocul chipiului și mi se rostogoleau pe față în jos picurând în stropi mari pe piept și pe mâni.

Sus pe culmile îndepărtate ale muntelui, lupta curgea înversunată, puștile răpăeau în salve nebune, în salve nesfârșite. Pe cale întâlneam răniți, unii având răni la cap, alții la mâni, alții iarăș abia își târaiau câte un picior sfredelit de gloanțe. Și scoborau laolaltă în tovarășie atât răniți de ai noștri cât și de ai dușmanului, dintre cari ura de mai înainte se prefăcuse în bună prietenie. Pe cale toți ne cereau apă, căci sufletul însetat le ardea cumplit.

Amurgul inserării se lăsa tot mai tainic, tot mai întunecat asupra împrejurimilor, urmat fiind de o noapte adâncă, care se părea că își adunase tot întunerecul de peste ani și îl grămădise în aceeaș singură noapte. Pe cărarea strâmtă, care ducea drept în sus spre culme, întâlneam convoiuri de prizonieri Ruși, cari aduceau cu dânșii pe umeri și pe cei răniți. Între ei era și un ofițer tânăr, care vorbea destul de bine limba germană. Mai erau și câțiva Români-basarabeni

și toți erau veseli, că s'au scăpat pentru totdeauna de urgia războiului.

Și întunerecul creștea mereu, devenia tot mai înfiorător, iar eu orbecând pe calea piezișe, urcam trudit și amărit în vreme ce sudorile îmi inundase întreg corpul de-mi părea că sunt într'o baie de aburi. Luptele curgeau aprige iar noi, din ce în ce tot mai mult ne apropiam de ele. Porunca era ca batalionul nostru să-l atace pe dușman în flanc.

În sfârșit după o cale de trei-patru ore am ajuns sus pe culme de unde ducea o cărare îngustă prin o pădure întunecată, ai cărui arbori nu-i puteam deosebi din întunerecul orb al nopții. Văile ce se întindeau în fața noastră vuiuau sinistru și dureros de pocnetul puștilor și bubuitul minelor explosive, iar vântul ce adia rece cu ploaie, aducea cu sine mirosul prafului de pușcă. Aici am ținut popas ca să mai răsuflăm puțin și să ne mai odihnim. În apropierea noastră era locul de ajutorare pentru ostașii răniți. Aceasta o găceam numai după strașnicele vaete și dureroasele gemete ale ostașilor răniți. Unul era în agonie și abia își mai trăgea sufletul în horcăeli înăbușite, ceace pe toți ne făcea să ne cutremurăm de groază și oftând să ne gândim la nimicnicia noastră. Din când în când muribundul își venea în fire, ofta și gemea dureros, ca mai târziu din nou să cadă în horcăelile, cari din ce în ce se răreau. În apropierea lui se auziau sunete de hârlete și lopeți, cari scormoneau pământul și pregăteau mormintele pentru acei

Bulgaria să nu devie prea puternică, și acum țarul și ceilalți protectori îi cer ca să cedeze din al ei, Bulgariei, numai ca aceasta să se întărească și să fie recunoscătoare împătritei înțelegeri pentru grațitudinea ei.

E adevărat, României i s'a promis probabil în schimb Ardealul până la Tisa, căci acele puteri îi promet ceea ce n'au și ceea ce n'au dăruit încă Serbiei. Dar această ofertă n'a fost tocmai ademenitoare. Se pare că-i o afacere rea să schimbi o proprietate sigură, pe un teritoriu care e apărat de cele mai puternice și mai victorioase armate din lume.

Dacă România ar fi vrut cu orice preț să ne atace, dacă ar crede că interesele ei reclamă în mod imperios ca să sprijine victoria și preponderanța rusă în orientul european și să mărească încă pe acest vecin uriaș, atunci ar fi firesc să-și asigure spatele spre Bulgaria chiar cu prețul unor concesii teritoriale. Dacă aceasta ar fi fost politica României, ar fi avut singură inspirația să facă concesii Bulgariei. Dar dacă — cum e de presupus la această națiune inteligentă — covârșitoarea majoritate a bărbaților conducători și a celor mai sinceri patrioți, nu e de părere că interesele României sunt bine salvate prin victoria Rusiei și prin instalarea domniei acesteia la Dardanele, și dacă această majoritate crede că nu e recomandabil ca țara lor să se încaere cu triumfătorii, atunci — după părerea mea — nu va putea fi ademenită la un războiu sângeros, al cărui sfârșit victorios ar pune România în critica situație de a renunța la provinciile bogate și de a anula totul ce a înfăptuit acum de curând și care era considerat ca cel mai mare triumf politic”.

Despre Grecia contele Andrassy crede că nu se va lăsa ademenită de împătrita înțelegere fiindcă cunoaște grozăviile războiului și fiindcă nici nu s'a uscat încă bine sângele vărsat pentru acele provincii a căror cedare o reclamă puterile quadruplei. Apoi, Grecia ar trebui să renunțe la Constantinopol și la populația grecească de acolo și la marea vis național al Grecilor de a înfăptui Bizanțul nou greco-oriental.

Bulgariei îi spune că nu trebuie să accepte propunerile împătritei înțelegeri, căci ar ajuta la mărirea acelor țări dela cari ia acum teritorii. Grecia, România și Serbia, întărite după

acest războiu, ar căuta apoi să ia îndărăpt teritoriile cedate.

Socoate nimerit să citeze și o pildă, aceea a Italiei. Afirmă că Italia a preferat războiul în loc să accepte oferta aliatei ei de ieri, fiindcă își dădea seamă că aceasta s'a hotărât cu greu și numai sub presiune să facă concesii.

Ca să dovedească că Austria n'are aspirații asupra Salonicului, contele Andrassy declară că monarhia habsburgică e gata să cedeze Macedonia Bulgariei și să permită Greciei să se mărească.

Termină cu declarația că puterile centrale nu reclamă în mod absolut sprijinul militar al statelor balcanice, ci s'ar mulțumi și cu neutralitatea binevoitoare.

In chestia foii „Libertatea”.

— O întimpinare. —

Primum următoarele rânduri trecute prin cenzura militară dela frontieră:

Onorată Redacție,

Aflând, cu mare întârziere, că ziarul „Foaia Poporului Român” din Budapesta, a publicat un articol în care mă acuza pe mine și pe editorii altor publicații din Ardeal, că aș fi sistat de voia mea apariția foii „Libertatea” și a suplimentelor ei, — am trimis numitului ziar întimpinarea de mai jos, — pe care Vă rog foarte mult, să o publicați și Dvoastră, în prețuitul Dv. ziar, pentru dreapta orientare a celor ce ar fi luat cunoștință de scrisese ziarului dela Pesta și ar fi crezut că e așa cum acela le povestește. Iată rectificarea trimisă:

„Onorată Redacție! O rudenie apropiată a mea, venind zilele acestea la București, mi-a adus un exemplar din ziarul Dvoastre („Foaia Poporului Român”) dela 3 Iulie n. 1915 în care scrieți despre publicității ardeleni refugiați la București, din prilejul începutului de colaborare a lor la „Epoca”. Li combateti, ba îi condamnați pentru aceasta. Vă stă în deplină voie să o faceți; nici voju cerea să vă combat. Un singur lucru doresc să rectific din articolul dvoastre. Către sfârșitul lui spuneți cetitorilor:

„...Publicațiile „Libertatea”, „Foaia Interesantă”, „Cosinzeana”, „Lucafăru”, au încetat să apară din propria voință a editorilor lor, — iar nici decum n'au fost suspendate de cenzură! Aceasta e lucru stabilit! Ori, prin aceasta, editorii lor, Moța, Bornemisa, Tăslăuanu, au abuzat de încrederea ce li s'a dat din partea miilor de cetitori!”...

Și aud, on. redacție, că a doua oră faceți această afirmație categorică, cumcă foile mele („Libertatea” cu

adausele sale), n'au fost oprite de diregătorii, ci că eu, așa de voia mea, am încetat a le mai scoate.

Acest lucru rog să-l rectificați, căci îmi faceți o mare nedreptate. Păstrez încă la mână, ca document, avizul, pe care redacția „Libertății” l'a trimis abonaților săi în 9 Februarie n. E un aviz provăzut cu sigilul oficios al căpitanului poliției din Orăștie, care înlocuia acj pe procurorul cenzor, și fără a cărui înainte-aprobare, nu se putea tipări nici un șir în tipografie. Și acel aviz oficios spune din cuvânt în cuvânt următoarele:

„Incepând cu numărul din Joia trecut (4 Febr.) n., forurile (diregătoriile) administrative, au oprit pe timp nehotărît scoaterea foilor noastre, din cauză că, — etc.

Înștiințarea din partea noastră a unui nou editor și redactor, n'a fost primită, pentru că asta editorul vechiu trebuie s'o facă”.

Nu voiu intra în cercetarea cauzelor, că oare au avut diregătorii mei drept ori nu, a opri foile, — după ce eu plecasem de acasă cu concediu în ordine dela oficiul meu, pentru cauză de morb, și cu pașaport în regulă dela chiar diregătorii țării, și abia de vre-o 3 săptămâni! Și după 3 săptămâni am și fost considerat că mi-aș fi părăsit țara, și ca atare, în temeiul legii de presă, s'au sistat foile, a căror proprietar „nu locuiește în țară”.

Și atunci cad, așa cred, și presupunerile urite, cu carj dvoastre, — necunoscând adevărata stare a lucrurilor, — mă bănuți în articolul amintit. A fost, dimpotrivă, această oprire, un lucru mie foarte neplăcut și nedorit. Dar până ce despre oprire am fost eu avizat aici, până să fac noi dispoziții, apoi noul lămuriri de acasă și dela mine îndrumări întregitoare, — considerând încetineala corespondenței din acel timp între Ungaria și România, — până atunci mi-au plecat din cancelarie toate ajutoarele, la miliție! Asemenea tipografii aproape toți! Chiar și d. Dr. N. Dămian, absolut de teologie și de drepturj, care mă substituia în redacție, a fost lipsit de dreptul de scutire ce-l avea ca teolog și a fost chemat sub arme (azi e în Viena sub instrucție). Că de nu ne veneau toate acestea unele peste altele, urmam, fie și cu o întârziere oarecare, scoaterea mai departe a gazetei. Dar acum nu mai era cu cine.

Iar că eu aveam și mai am trebuință de a sta aici și a-mi vedea de sănătatea zdruncinată prin o muncă încordată și iritată de vre-o 20 de ani, adevărate și atestatul medical trimis veneratului Consistor la Sibiu, chiar de curând, Iulie a. c.

Așa, și nu altfel, stau lucrurile cu încetarea „Libertății”.

Ce privește acum datoria față de abonați, vă rog, on. redacție, să fiți asigurați, că nici unul nu va suferi nici o pagubă!

Ce abonați am mai primit eu în Ianuarie a. c.? Aproape numai de cei pe 3 luni la numărul de Joia, cari trimiteau astfel câte 1 cor. 25-fil. (cor. una și 25 fil.)

ostași răniți, cari ajunseseră până la locul de ajutorare, dar aci în urma ranelor prea grele, își deteră sufletul în mâinile Creatorului, la care se vor bucura de o viață mai fericită. Cine știe, poate că hârletele și lăpețile acelea pregăteau și mormântul muribundului, care cu toate, că era în agonie, poate, că în anumite clipe își da seama de cele ce se petrec în jurul lui.

Intunerecul creștea tot mai tare și noaptea părea tot mai sinistă. Din cerul acoperit cu întunecata pânză de nori se cernea o ploaie mărunță și rece. Odihnim aici câteva minute, timp cât am putut fuma în tignă o țigaretă, în urmă am pornit din nou pe cărarea părăginită a pădurii, iar sub picioarele noastre trosneau ramurile uscate. Un arbore era tras de-a curmezișul cărării, în care împiedecându-mă, am căzut dincolo de el, de credeam că am să-mi rup ciolanele. M'am sculat de jos așa cum a dat Dumnezeu și apucând pe un camarad de mână, am orbecat mai departe prin îndrăcitul întunec al nopții. Pa marginile cărării ne împiedecam în cadavrele reci și întepenite ale ostașilor căzuți. Dumnezeu mai știe că din care colț de țară au ajuns până aci, unde după o luptă istrașnică au stropit pământul cu sângele lor cald. În alte părți alte sunete de hârlete pregăteau morminte proaspete pentru eroii căzuți. Noi însă orbecam înainte și mergeam pentru a relua locul celor căzuți și a continua lupta cu colosul rus, care de astădată poticnise și își da de-a dura peste cap. Un glas jalnic cuprins de durerile morții striga neîn-

tat: „Saniteți! Saniteți!” Și vocea lui desnădăjduită străbătea prin noaptea îngrozitoare, ca o rugăciune, ca o ultimă chemare, pentru a alerga cineva la dânsul spre a-i întinde încă la vreme ajutorul necesar. Pe semne era un ostaș căzut, care se svârcolea între groaznice dureri și ajutorul nu-i sosea. Noi îl auzeam; treceam în apropierea lui; însă altă era chemarea noastră: de-a merge și a respinge pe dușman și așa nu-i puteam întinde mână de ajutor. Și mergeam înainte, și cu cât ne îndepărtam glasul se auzea tot mai răgușit, tot mai domol și tot mai dureros pătrundea prin infernalul întunec al nopții. Ploaia era mărunță și rece și ne străbătea prin vestminte îngreuiându-le tot mai tare. Deodată zărirăm înaintea noastră pădurea înluminată, ca de-o zare de foc. La început nu știam ce este. Apropiindu-ne însă tot mai mult puturăm vedea mai multe focuri, cari dau pădurii o înfățișare stranie. Erau câteva companii, cari până atunci purtară greul foc contra dușmanului, iar de astădată se retraseră pentru a se mai reculege. Și fiecare ostaș își ridicase cortul lângă care aprinsese un foc ca să se desmortească puținel de frig și pentru a-și fierbe biata cafea, alimentul de căpetenie al ostașilor în vreme de războiu. Toți erau tăcuți și gânditori. Greul luptei de peste zi îi obosise din cale afară. Cine știe câți au intrat în luptă și dintre dânsii câți au rămas în tranșe pentru a-și dormi pe vecie somnul cel lin, somnul cel fără de visuri amăgitoare.

Am trecut mai departe și pe cale cadavrele

celor căzuți erau tot mai dese și tot mai mult ne împiedecam întrânsele. Iar dintr'o vale adâncă veneau prin văzduh țipete de durere, oftări năcăjite, horcăeli bizare a acelor în agonie și răcnetele după ajutor. Câte vieți în floare, câte suflete pline de nădejde și dornice de viață, câte inimi îndurerate se stingeau, se potopeau și încetau de a mai trăi în această vale a plângerii? Și nu era nimenea a le întinde mână de ajutor, a le mângăia fața, ori a le spune cuvinte dulci de mângăiere, ori cuvinte de îmbărbătare până când aceste ființe amărate treceau la cele eterne. Câți dintre dânsii vor fi încremenit cu zâmbetul sarbed pe buze gândind în ultimele clipe la cei de acasă și câți vor fi rămas cu fața încrêțită de marile dureri ale ranelor proaspete din cari încă se scurgea sângele în picuri calzi stropind iarba și umezind pământul? Gemetele lor cumplite, adânc ini pătrundeau în suflet, iar inima mi se strângea de durere. Mereu, mereu ne îndepărtam de această vale a plângerii, dar vaetele lor tot îmi străbăteau în urechi.

Dela o vreme cărările prinseră a se încrușișă, iar întunerecul fiind mare, comandantul batalionului nostru nu se mai putea orienta, care este calea cea bună. Eram siliți deci să rămânem locului până în revărsatul zorilor. Era o oră după miezul nopții când ne-am așternut pânza cortului pe iarba umezită și sacul din spinare punându-l căpătâi m'am culcat și eu acoperindu-mă cu plapoma ostășească. Am ațipit

și cari toți ziceau: „Abonez numai atât, căci în primăvară plec și eu la armată!”

Acum: la oprirea foilor abonării primiseră gazeta vre-o 5 săptămâni. Li-se mai cădea înapoi numai o parte din bănuții primiți. La început nu li s'au trimis înapoi acești bănuți, sperând a scoate foile iarăși; mai târziu, când se putea începe trimiterea înapoi, nu mai aveai cu cine-o face. Și apoi nici nu era lucru așa ușor, a retrimite câte 80—90 fileri unui om, la vre-o 10.000 de oameni. (Cam atâți erau abonați, celelalte 7—8000 de foi se vindeau cu numărul). De aceea am scris abonaților să fie pe pace, căci ne va ajuta Dumnezeu să mai scoatem acele foi, și atunci își va primi tot omul partea sa, iar dacă aceasta nu s'ar mai putea, atunci voui răscumpăra eu pe fiecare, trimițându-i cărți în preț îndoit, cât fac banii lui, ori banii înșiși înapoi. Și abonații m'au înțeles și abia de s'au ridicat 10—20 de inși cu reclamară. Aștept acum numai zilele păcii, cari doar n'or mai fi depărtate și le-om face bune toate!

Și până atunci, să vă dea Dumnezeu și dv. și vouă dragilor mei abonați, de cari cu atâtă părere de rău mă simt despărțit și departe, — tot norocul și toată târja sufl-tească, întru așteptarea zilelor mai bune.

București, 9 August v. 1915.

Cu toată stima:

Ioan Moța, preot, propr. ziarului „Libertatea” din Orăștie.

Hotărârea Scupștinei sârbești.

Biroul presei din Niș comunică următoarele:

Marti dimineață a avut loc a treia ședință secretă a Scupștinei care a ținut până la 10 și un sfert.

După o suspendare de 15 minute președintele Camerei a deschis ședința publică.

În ședințele secrete s'au citit declarațiile partidelor: vechiu radical, tânăr radical și naționalist, apoi Scupștina a votat următoarea ordine de zi aprobată și de guvern:

„Camera după ce a auzit declarațiunile guvernului și lămuririle date în ședința secretă, aduce un omagiu eroilor căzuți și reînnoind hotărârea sa de a continua lupta alături de aliații pentru liberarea și unirea poporului sârbocroato-slavon, cu pretul sacrificiilor indispensabile pentru salvagardarea intereselor vitale ale poporului nostru, aprobă politica guvernului și trece la ordinea de zi”.

După ce s'a citit și declarațiunea partidului naționalist explicând motivele pentru cari naționaliștii nu au primit să treacă la ordinea zilei, cum s'a propus, ședința a fost ridicată. Cea viitoare a fost fixată la 4 Octomvrie, Scupștina putând eventual să se întrunească și înainte de această dată.

O telegramă din Chiaso datată din 25 August comunică următoarele:

„Giornale d'Italia” află din Niș:

D. Pasici a declarat în ședința secretă a Scupștinei, că Serbia ar fi aplicată la concesiuni față de Bulgaria, dar nu poate să renunțe din motive economice la o graniță comună cu Grecia și tot așa de puțin să aprobe predarea imediată a teritoriilor ce sunt de cedat.

Această hotărâre a Serbiei, însemnând refuzul împlinirii dorințelor bulgare, Serbia va accepta probabil arbitrul quadruplei-înțelegeri, căruia se va supune.

Răspunsul, ce-l va da guvernul sârbesc quadruplei-înțelegeri, va urma după consiliul de miniștri, care se va întruni la Kragujevatz.

Războiul.

Telegrame oficiale.

Biroul telegrafic ungar ne trimite spre publicare următoarele telegrame oficiale:

Budapesta, 27 August. — Se comunică dela cartierul principal:

Pe frontul rusesc: Armatele bătute la Bres-Litovsk sunt în retragere de ambele părți ale căii ferate ce duce spre Minsk. Trupele arhiducelui Iosif Ferdinand au trecut ieri înainte de amiază prin orașul Kamieniec-Litovsk pe țărmul Lesnei, care se găsește în flacări. Trupele germane continuă urmărirea în direcția spre apus și sud de Kobrin. La Kowel, la Wladimir-Wolynski și în Galiția orientală nimic nou.

Pe frontul italian: Pe frontul italian au avut loc ieri lupte de importanță numai în jur de Flitsch. Trupele noastre au respins aci atacul dușman întreprins împotriva pozițiilor, ce apăra valea.

Berlin, 27 August. — Se comunică dela marele cartier principal:

Pe frontul occidental: În Champagne și pe înălțimile Maas am aruncat în aer construcțiile de tranșee ale Francezilor. În Vosgi am respins cu ușurință un atac mai slab al Francezilor.

Pe frontul oriental: Grupul maresalului Hindenburg: La Bausk și Schönberg, la sud-ost de Mitau și în regiunea ce se întinde la est de Kovno, luptele continuă. La sud-ost de Kovno l-am bătut pe dușman și ocupat cetatea Olita, evacuată de Ruși. Mai spre sud trupe germane înaintează în direcția Niemen. Am forțat cu luptă trecerea peste sectorul Berzavka, la est de Ossowiec. Urmărirea e în curs pe întreg frontul între Sokonolu, lângă Berzavka și pădurea Bialowicka. Armata generalului Gallwitz a capturat în 25 și 26 August 3500 Ruși și 5 mitraliere.

visându-mă acasă. Somnul mi-a fost dulce iar visul frumos, că se pusese capăt războiului și eu eliberându-mă dela oaste, mă vedeam iarăși între ai mei. Cu atât însă mi-a fost mai mare desamăgirea dimineața în crepatul zilei, când se dete poruncă de sculare.

M'am sculat. Ceriul începu a se limpezi, iar pânza de nori spărgându-se începu a se împrăști în toate părțile în nouriș mititei. Spre răsărit, ceriul prinse a se rumeni de o culoare trandafirie. M'am sculat și privind în jur de mine nu vedeam decât tranșee dușmăre făcute la repezeală. M'am apropiat de ele. Într'o groapă adâncă de un metru, și săpată în proaspăt, era un Rus înghețat. Un glonț îl nimerise în față, sub ochiul cel drept. Atât mai avusesse timp sârmanul om să-și scoată legătura din buzunar pentru a-și lega rana și așa incremenise cu ea în mâni și cu privirile înghețate și reci îndreptate înaintea lui în desimea pădurii. Fața îi era inundată de sânge și începuse a-i învineți. Armele însă erau lângă dânsul și păreau tovarăși credincioși nedespărțiți. La trei pași de dânsul într'o groapă de apărare, mai largă, își durmea somnul vecinic un alt Rus. Acesta era culcat pe o parte și părea că doarme pe pământul rece și umed. Vestmintele de pe dânsul erau stropite cu sânge închegat. Venise sârmanul cine știe din care colț al imenselor stepe rusești, să moară acolo în pădurea deasă și întunecată. De acolo în jos se întindeau tranșeele într'o linie curbă prin pădure și în apropierea lor tot la zece pași sta trântit la pământ

câte un soldat de ai noștri, ori de ai dușmanului cari își durmeau somnul lin și pentru cari războiul se sfârșise.

Un tovarăș îmi grăi:

— Uită un Rus vine sub bradul acela. Mi-am întors privirile acolo și zării la rădăcina bradului un ostaș de al dușmanului, care era rănit și cum era acoperit numai cu mantaua militară îi clențneau dinții în gură de frig. M-am apropiat de dânsul. O frică mare îl trecu și din nou începu a tremura. Văzându-ne îi era teamă, că avem să-i facem vr'un rău. Dar ce rău să-i mai faci unui rănit nenorocit ca vai de capul lui? Prin semne l-am făcut să se liniștească și să nu-i fie teamă, că nu i se va face nimic rău, din partea alor noștri. Lângă dânsul era o cizmă tăiată. I-am zis să-mi arăte rana. Mi-a arătat piciorul a cărui gleasnă era sfredelită de un glonț. Lângă dânsul un lac de sânge roșu se închegase. Avea dureri grozave bietul om pe care răceala de peste noapte i le mârșise, dar le îndura în tăcere. Am pus atunci niște soldați de l-au ridicat de jos și l-au scos la drum, pentru a fi băgat în seamă mai de grabă de cei ce dau ajutor celor răniți.

De acolo am plecat mai departe și abea către seară am dat de dușman, pe care atacându-l s'a întins între noi o luptă înversunată care s'a sfârșit cu retragerea lor și cu ocuparea tranșeelelor de către noi.

Dămian Izverniceanu.

Grupul prințului-maresal Leopold de Bavaria: Acest grup îl urmărește pe dușman. Aripa dreaptă se luptă pentru trecerea prin sectorul Lesna-Prava la nord-ost de Kamieniec-Litovsk.

Grupul maresalului Mackensen: Trupele noastre se apropie la nordost de Brest-Litovsk de drumul Kamieniec-Litovsk-Myscey. La sudost de Brest-Litovsk, l-am aruncat pe dușman dincolo de sectorul Rita.

Budapesta, 28 August. — Se comunică dela cartierul principal:

Pe frontul rusesc: În Galiția orientală trupele noastre au rupt în mai multe locuri frontul rusesc întărit de săptămâni. Lupta aceasta s'a dat la est și sudost de Lemberg, pe teatrul bogat în amintiri al celor dintâi lupte ce au avut loc la începutul războiului. La aniversarea de un an dela aceste lupte, am pătruns acum în liniile dușmane atât la est de Przemylany precum și la apus de Podhajet și Monasterzicka. Intre Gologow și Brzezany am ocupat pozițiunile rusești, în lungime de 30 klm. și cu acest prilej au atăcat între Galagow și Dunejow regimentele austro-ungare, iar în apropiere de Brezavy ai noștri împreună cu trupele germane.

Dușmanul înfrânt a lăsat în urma lui 20 ofițeri și 6000 soldați pe cari i-am capturat și a încercat zadarnic ca să-și recâștige prin contraatacuri pozițiunile pierdute. Azi dimineață Rușii au început să se retragă pe întreg frontul.

Și la est de Wladimir-Wolynski s'au desfășurat lupte în proporții mai mari. Armata generalului Puhallo l'a respins pe dușman în direcția spre Lutz și îl urmărește. Aliații noștri se apropie la nord de mlăștinele Pripjet, dinspre sud și apus, de orașul Kobrin. Trupele austro-ungare, cari luptă la Kamieniec-Litovsk l'au scos pe dușman din pozițiunile lui la nord și est de oraș.

Pe frontul italian: Pe frontul litoralului, dușmanul a încercat să ne atace azi noapte și în zori, în mai multe locuri, dar l'am respins pretutindeni, așa la est de Folazzo, la San Martino și pe platoul Doberdo.

La înălțimile ce se găsesc la nord de capul de pod dela Tolmina și la Flitsch lupta continuă. În Tirol, la nord de valea Sugana, Italienii se apropie de pozițiunile noastre.

Berlin, 28 August. — Se comunică dela marele cartier principal:

Pe frontul occidental: Atacul Francezilor cu granatele de mână întreprins pe Lingenkopf (la nord de Münster) l'am respins. Pe o mare parte a frontului s'a desvolat o foarte vie activitate din partea artileriei și a aviatorilor. Aviatorii dușmani au aruncat fără succes bombe asupra Ostendei, Middelkerkei și Brüggei. În Mülheim (Baden) bombele aviatorilor au omorât 3 persoane civile.

Pe frontul oriental: Grupul maresalului Hindenburg: În luptele ce s'au dat la nordost de Bausk și Schönberg l'am respins pe dușman. Am capturat peste 2000 Ruși, 2 tunuri și 9 mitraliere. Atacurile dușmanului întreprinse pe frontul nostru între Radziwilisky și Swadoise le-am respins. La sudost de Kovno trupele colonel-generalului Eichhorn continuă să înainteze victorioase. Intre Bobr și pădurea Bialowieska îl urmărim pe dușman. Am ocupat orașul Narew.

Grupul prințului-maresal Leopold de Bavaria: Grupul acesta înaintează în pădurea Bjalewicika și pe râul Lesna-Prava, al cărui țărm ostic pe cursul inferior l'am ocupat.

Grupul maresalului Mackensen: Urmărind pe dușman am trecut drumul de țară Kamieniec-Litovsk-Myscey. Intre râul Machanzice și Pripjet trupele noastre îl gonesc pe dușmanul înfrânt.

Cavaleria germană a respins ieri la Samaryn (lângă drumul de țară Kowel-Kobrin) o divizie de cavalerie dușmană.

Pe frontul sudoriental: Trupele germane și austro-ungare conduse de generalul conte Bothmer au rupt ieri pozițiunile rusești, la nord și sud de Brzezany. Atacurile întreprinse noaptea de dușman le-am respins în mod sângeros. Azi dimineață, suferind alte eșecuri, dușmanul a renunțat să mai reziste. Il urmărim pe dușman.

(Notă. Radziwilisky se găsește la 10 klm. spre est dela Schönberg, iar Swadoise la 60 klm. spre est dela Ponieviec).

Budapesta, 29 August. — Se comunică dela cartierul principal:

Pe frontul rusesc: Prin succesele, ce le-am raportat la Wladimir-Wolynski și pe Zlota-Lipa, am înfrânt puterea dușmanului pe un front lung de 250 klm. Localitățile în flacări și devastările arată drumul retragerii Rușilor. Numărul prizonierilor s'a ridicat la 10 mii. Trupele generalului de infanterie, baronul Pflanzer-Baltin, dintre cari, cu prilejul ruperii frontului de ieri, regimentele croate și regimentul de infanterie ces.

și reg. 52, care poartă numele arhiducelui-mareșal Frideric, au dat noui dovezi despre vitejia lor, — îl urmăresc pe dușman spre Buczacz. Armata generalului contele Bothmer, compusă din trupe germane și austro-ungare pătrunde îndărpt prin Podhaicen spre Zborow. Orașul Zborow, incendiat de Ruși, a fost ocupat de armata generalului de cavalerie Böhm-Ermolli. Corpurile de armată ale generalului Puchallo au respins ce se retrag spre Ludez. La Kobrin, unde aliații au câștigat continuativ teren, le mai stau Rușilor la dispoziție numai drumurile, ce duc spre nordost. Trupele austro-ungare au ajuns în regiunea Serciovo până la marginea sudostică dela Bielowieckie Puszeza.

Pe frontul italian: Pe linia dela Isonzo întinderea și violența atacurilor izolate întreprinse de Italiani a crescut, dar ca de regulă, ei n'au obținut nici un rezultat. Pe platoul Dobrova am reșit, seara târziu, un atac îndreptat împotriva Monte dei Sassi și preparat cu un puternic foc de artilerie. Înainte de a începe, două regimente mobile de gloțiși au întreprins 4 atacuri împotriva înălțimii Monte San Michel. Italianii au pătruns în unele locuri în tranșeele noastre, dar i-am respins iarăși pretutindeni, pricinuindu-le mari pierderi. Dușmanul a pornit un atac cu minele împotriva capului de pod dela Gorizia, dar trupele noastre de așezate de dușman, spre frontul nostru. Capul de pod dela Tolmina a stat întreagă ziua sub un violent foc de artilerie. A urmat apoi un asalt întreprins de 2 regimente și două batalioane de Alpini. Ai noștri i-au respins pe agresivi în luptă piept la piept. Tot așa n'au reușit nici atacurile repetate împotriva podului la vest de Treccera și este regiune, precum nici cele 4 atacuri împotriva liniei noastre Mrzli-Vrh Sliene. Atacul întreprins de Italiani cu forțe considerabile împotriva regiunii din jur de Flitsch au ajuns la un punct mort. Aci, ca în general pretutindeni, au rămas toate pozițiile noastre în stăpânirea vitejilor apărători. La granița Carintiei, e așezate liniște. În regiunea de graniță din Tirol, luptele de artilerie continuă cu violență alternantă.

Berlin, 29 August. — Se comunică dela marele cartier principal:

Pe frontul occidental: Nici un eveniment important.

Pe frontul oriental: Grupul mareșalului Hindenburg: La sudost de Kowno am înfrânt rezistența îndârjită a dușmanului, trupele noastre îi urmăresc pe Ruși ce se retrag. Am străbătut prin terenul păduros, ca ajuns, urmărindu-l pe dușman până la sectorul Dombrowo-Grodek-Narewko (la ost de Narey).

Grupul prințului-mareșal, Leopold de Bavaria: Acest grup urmărindu-l pe dușman prin pădurea Bialowieska se apropie cu aripile sale de Serezowo.

Grupul mareșalului Mackensen: În luptă cu ariergardul i-am respins pe Ruși până la Podubno (pe drumul de țară Prijzana) -Tewli-Kobrin, iar trupele noastre ce înaintează dinspre sud, prin regiunea mlaștinioasă, i-au alungat pe dușman până la Kobrin.

Rușii pentru ca să-și acopere pozițiile au trimis în fața atacurilor noastre miile de locuitori, pe proprii lor cetățeni, printre cari multe femei și copii, fără nici o milă, ceea ce umple de numai de scârbă trupele și poporul nostru. Focul nostru a reclamat neintenționat câteva jertfe și dintre aceștia.

Pe frontul sudoriental: Trupele aliate i-au aruncat pe dușmanul, înfrânt ieri, dincolo de linia Pomozsany-Koninchy-Kozowa și sectorul Korpiet.

Declarațiile unui diplomat român.

Berlin. — „B. T.” află din Petrograd: „*No-woie Wremia*” redă după o telegramă din Londra următoarele declarații ale unui diplomat român:

— *Prin refuzul său de a permite trecerea de muniții de război pentru Turcia, România a făcut primul pas de apropiere de împărtășirea înțelegerea. România nu va permite nici odată ca Serbia să fie înfrântă de puterile centrale. Înfrângerea Serbiei va hotărî și soarta României și, ar însemna începutul cuceririi României de către Germani. România a arătat cea mai mare bunăvoință față de Bulgaria. Ar fi de dorit ca Bulgaria să se arate și ea mai caldă față de România.*

„B. T.” trage la îndoială că diplomatul român să fi făcut atari declarații, cari de obicei își au sorgintea în oficina de știri a dlui Sassonow.

Ministrul sârb din București la d. Pasici și la prințul Trubetzkoî.

București. — Se anunță din Niș: Ministrul plenipotențiar sârb la București, d. *Marincovici*, sosit alaltieri aci, a vizitat ieri pe d. Pasici, cu care s'a întreținut viziți în vreme, făcându-i un raport asupra situației politice din România. D. Marincovici a vizitat apoi pe ministrul rus, prințul Trubetzkoî. După această vizită ministrul rus a conferit, înainte ca consiliul de ministri să se întrunească, cu toți ministrii. Situația este până acum nehotărâtă.

Gravitatea momentului în Balcani.

Roma. — *Vorbind de întrevvederea corespondentului ziarului „Corriere della Sera” cu d. Pasici, ziarul „Idea Nazionale” zice că primul ministru sârb afirmând necesitatea unui acord sârbobulgar, continuă a da dovezi de înțelepciune politică și de plină conștiință asupra gravității momentului actual pentru popoarele balcanice.*

Același ziar primește din Berna știrea, că o personalitate diplomatică a declarat că războiul italo-turc va trebui să convingă statele balcanice de oportunitatea de a grăbi o hotărâre, dacă nu vor să sosească prea târziu.

Incordarea relațiilor germano-americane.

Londra. — „Daily Telegraph” anunță din Washinton:

„*Pentru cazul când Germania n'ar declara de nedreptate torpilarea vasului de transport „Arabic”, se vor estrada ambasadorului german la Washington pașapoartele, iar ambasadorul american la Berlin va fi rechemat. Congresul american a fost convocat pentru a-și spune cuvântul în chestia mobilizării armatei și flotei.*”

Aviz abonaților din România.

Fiindcă poșta din țară nu primește mandate poștale cu bani pentru Austro-Ungaria, rugăm stimp. noștrii abonați, ca abonamentul să-l transmită reprezentantului nostru administrativ: Dlul inginer Grigore Dabija — București, str. Rumeoară 23., care este îndreptățit a face orice fel de incasări în contul nostru.

Cu acest aviz am răspuns deselor întrebări ce neconțin primeam în chestie dela abonații noștri din țară.

ADMINISTRAȚIA ZIARULUI.

INFORMAȚIUNI.

Arad, 30 August 1915.

D. Dr. Iuliu Maniu va intra sub arme. Aflăm din Blaj, că cererea Ex. Sale mitropolitului Dr. Victor Mihályi din Blaj pe care I. P. Sa a făcut-o ca d. Iuliu Maniu să fie despenzat de serviciul militar este dispusă să fie dispusă de serviciul militar consultul arhidiecezei gr.-cat., n'a fost luată în considerare. În consecință d. Iuliu Maniu, fiind găsit apt pentru serviciul militar, va intra luna viitoare ca gloțas sub arme.

Un general german despre armata română. Ziarul „Der Tag” publică un articol al generalului de infanterie v. *der Boeck*, asupra armatei române, arătând formațiunile și armamentul ei. Generalul german își încheie articolul astfel:

„*În ce privește calitatea armatei române se poate spune numai lucruri bune. Deși armata română este mică ca număr, față de armatele de milioane ce sunt în luptă în acest războiu mondial, totuși posedă în materialul omenesc capabil și cumpătat, în organizație, armament și instrucție calități cari fac ca să însemne o serioasă creștere a forței aceleia de partea căruia politica guvernului român va găsi nimerit s'o poaie.*”

Ofițeri români răniți și morți. Aflăm pe cale particulară că doi ofițeri de-ai noștri, cari au fost în diferite rânduri distinși cu decorații pentru viteza în receteză în fața dușmanului, au fost răniți în recentele lupte dela Transilvania. Sunt brașovenii, dnii locotenentul de artilerie activ *Dumitru Stinghe* și locotenentul de artilerie i. r. *Vasile Micula*, profesor la liceul nostru din Brașov. Rănile, din ferice, nu sunt grave. Ambii ofițeri români au fost răniți de șrapnelele dușmane, când își îndeplineau la locurile expuse din munți datoria de comandanți de baterie.

Dorim vitejilor noștri ofițeri grabnică însănătoșire.

Avem de înregistrat însă și o știre dureroasă: Sublocotenentul i. r. brașovean *Vasile Govna*, funcționar la magistratul din Brașov, un tânăr harnic și mult promițător, care s'a bucurat de multe simpatii în Brașov, a căzut în 15 Mai a. c. în fruntea companiei pe care o comanda, la Grabowitz în Galiția. Știrea dureroasă, care venise pe cale particulară mai înainte la Brașov, s'a confirmat acum în mod oficial.

Dumnezeu să-l odihnească pe eroul dela Grabowitz, iar familia înstrăștă de suferință cele mai sincere condoleanțe. — (G. Tr.)

Cununie. D. Dr. Cornel Micloși inginer, fiul prof. decedat Ioan Micloși din Covăsânt și-a serbat cununia la 22 August n. în biserică gr. ort. rom. din Budapesta cu gentila domnișoară Emilia Heinrich.

Felicitări!

Inițierea unei școli de ofițeri-aviatori. Ceterim în „Gazeta de câmp” din Viena: La trupele i. și r. aviatori se inițiază cu 1 Octomvrie 1915 o școală de ofițeri-aviatori în Wiener-Neustadt, care intenționează creșterea de ofițeri-observatori pentru aeroplane. Ascultătorii școlii acesteia vor primi o instrucție teoretică specială și practică.

În școala aceasta pot fi primiți: voluntari de un an, după absolvirea reușită a școlii de ofițeri de rezervă, aspiranți de cadeti și cadeti (stegari) de rezervă, cari încă n'au trecut peste vârsta de 30-lea și cari sunt apti în privința sănătății. Preferiți sunt studenții sau absolvenții unei școli de tehnice (mai ales școala pentru construirea de mașini și școala de ingineri), apoi aspiranții, cari dispun deja de o experiență la trupe.

Instrucția va dura cam cinci luni.

Numirea ascultătorilor ca cadeti în rezerva trupelor de aviatori se va face, dacă au dovedit, că pot fi întrebuințați pentru serviciul de aviatori de luptă. A fi instruit ca pilot înaintea întrebuințării ca observator pentru aeroplane este exclusă.

Petițiunile trebuie înaintate pe calea de serviciu fără timbru până în 15 Septemvrie de comanda militare (la armata din câmp la comanda de armată, grup de armată). Petițiunile trebuie să conțină: Corpul de trupă, gradul, numele, anul asertării, ziua și anul când s'a început serviciul prezent, unde și cu ce succes a fost absolvită școala de ofițeri de rezervă, etapele școlile academice și medii absolvite, examenele prestate la școala academice, o practică eventuală, durata ei. Testimoniile despre școlile absolvite vor trebui aduse la comandă la trupa i. și r. de aviatori.

La fiecare petiție trebuie alăturat testimoniul medicului-șef de trupe.

Numărul frecvențanților este restrâns. Petițiuni, cari nu pot fi considerate din cauza numărului restrâns al școlii, vor fi prenotate pentru un termen mai târziu.

Ciocnire la granița greco-bulgară. Ziarele grecești anunță că alaltieri dimineată căpitanul grec *Agraftois*, șeful postului dela frontiera de lângă Lohovo, în districtul Demir Hissar, fiind invitat de către sentințele bulgare să le viziteze, se ducea, fără arme, la posturile vecine, când a primit subit mai multe gloanțe de pușcă. Focurile fuseseră trase de către o bandă bulgărească de comitajii, ascunsă în împrejurimi. În urma acestui fapt, grănicerii greci s'au grăbit să urmărească banda; dar aceasta fiind susținută și de soldații bulgari, a rezistat astfel că a avut loc o ciocnire, destul de sânt-

geroasă, care a durat mai multe ceasuri. 16 comitagi bulgari și un soldat bulgar au fost omorâți. Grecii — tot după spusele ziarelor — au avut numai patru răniți.

x Trăsuri pentru copii și scaune pentru copii foarte ieftine se vând la marele magazin FL-SCHER, în Arad, piața libertății (Szabadságtér). Asortiment foarte bogat de tăști pentru școală. Fotografii cu preț redus.
(Fi 2497)

x Trăsuri pentru copii, trăsuri ce se pot desface, scaune pentru copii, paturi pentru odihnă, reticule, pungi, pălării de mătase, de gumă și de antilop pentru dame, pardesii de gumă pentru femei și pentru bărbați, asortiment foarte bogat și prețuri foarte ieftine la firma: Hegedüs Gyula, Arad, bulevardul Andrássy nr. 16.

A apărut:

„Sărbătoarea Morții”

(1914/15)

:: :: Versuri, de A. Cotruș :: ::

Se poate comanda dela librăriile: „Concordia” „Librăria Diecezană” din Arad și librăria „Minerva” din Lugoj, și la Librăria Arhidiecezană din Blaj. — Prețul cor. 1.50 :: :: plus 10 fil. porto postal. :: ::

Ultima oră.

CE I SE CERE GRECIEI?

Moscova. — Din Atena se telegrafiază că împătrita înțelegere l-a comunicat dlui Venizelos ultimele sale pretențiuni, cari nu prevăd intrarea Greciei în războiu, ci numai o favorabilă atitudine din partea acesteia, față de aliați.

ALIAȚII OCUPĂ BULAIRUL.

București. — Ziarul „Seara” află din Sofia: Știri din Constantinopol sosite pe cale particulară, anunță căderea Bulairului. Știrea deși n'a fost confirmată până acum a produs surpriză fără a avea însă altă urmărire asupra spiritelor și situației politice.

CONSILIU DE MINISTRI ROMÂN.

București. — Un consiliu de miniștri s'a ținut Vineri la ora 3 d. a. la d. I. Brătianu. Despre hotărârile acestui consiliu nu s'a dat nici un comunicat.

AU SOSIT TRUPE ITALIENE LA DARDANELE.

București. — „Adevărul” scrie: Primul transport de trupe italiene a sosit deja la Dardanele.

RĂSPUNSUL CONSILIULUI DE COROANĂ SĂRB LA NOTA ÎMPĂTRITEI ÎNTELEGERI.

Sofia. — Consiliul de Coroană ce s'a ținut la Cragujevatz a hotărât relativ la nota prezentată din partea împătritei înțelegeri. Acest răspuns a fost remis ministrului rus prințul Trubetzkoi, care apoi a făcut cunoscut guvernului bulgar acest răspuns al Serbiei.

Din sursă sârbă se declară că acest răspuns este satisfăcător pentru înțelegere. În senzul acestor note de răspuns Serbia se declară învoită să cedeze după războiu Macedonia până la râul Vardar inclusiv orașele Doiran, Radoviste, Istip și Coceana. Conciliația Serbiei e însă numai aparentă, întrucât ea refuză categoric cedarea imediată a acestor teritorii. În consecință răspunsul Bulgariei va fi negativ.

D. Radoslavoff a conferit timp îndelungat cu regele Ferdinand. Părerea naționaliștilor e, că în parte Serbia a satisfăcut pretențiilor ce i s'au făcut.

Internatul cel nou din Brașov

pentru elevii școlilor românești (gimnaziu, reale, comerciale) din Brașov se deschide în 1 Septembrie v. 1915.

Clădirea e impozantă, aproape de școală și are:

a) sale spațioase și luminoase de dormit (cu paturi de fier, cu somieră și saltea). b) sale luminoase de studiu, c) sale separate de mâncare (sofragerii), d) coșoare spațioase, închise, luminoase, e) conduct de apă (din izvoare de munte), f) local propriu de baie cu dușuri, g) încălzire centrală (calorifer), h) infirmerie (spital) în grădină, i) grădină mare cu pomi, l) cât mai curând: lumină electrică.

Elevii internatului capătă: a) hrană bună și igienică, b) sprijin la prepararea lecțiilor, c) baie, d) tratament medical, e) supraveghiere, lăsându-li-se însă peste zi și libertatea cuvenită.

Internatul e proprietatea școlilor și bucătăria se conduce în regie proprie.

Din cauza scumpetei enorme taxa de 1 elev e 800 cor. pe an și se plătește în 4 rate anticipative, eventual și lunar.

Condițiunile de primire. Cererea de primire va fi însoțită de următoarele acte: 1. ultimul testimoniu școlar, 2. act de naștere, 3. act de revaccinare (numai pentru elevii claselor I—IV gimn. și reale). 4. atestat medical, că elevul e sănătos, 5. declarațiune legală, că părinții se supun normelor cuprinse în regulamentul internatului și admit în caz de proces competența judecătorei din Brașov.

Fiecare elev va aduce cu sine: 6 cămăși de zi, 4 cămăși de noapte, pantaloni de baie, 6 ismene, 12 batiste, 12 perechi de ciorapi, 6 ștergare, 3 cearceafuri de pat, 1 plapomă cu nasturi, 3 cearceafuri de plapomă cu zăuri pentru nasturi, 1 pernă de cap, 4 fețe de pernă, perie de cap, de dinți, de haine, de ghete, peptene des și rar, săpun, 2 perechi de ghete și pantofi de noapte, 6 servete de masă și câteva cărpe de praf.

Toate aceste lucruri trebuie consemnate într'un inventar scris în 2 exemplare.

Părinții vor însemna cu arnicu roșu rufele și hainele, cosând pe ele numărul, ce se va da deodată cu răspunsul de primire. Rufe defectuoase (sdrențuite) nu se primesc.

Pentru asigurarea locului în internat se cere plățile momentane a taxei pe una sau mai multe luni. Orice epistole precum și banii se vor trimite la adresa: Ioan Petrovici, profesor gimnazial, Brassó (Brașov) str. Prundului 39, care va da toate informațiunile și deslușirile necesare.

Ca să nu fie nimenea expus de a fi refuzat în timpul ultim, e bine ca cererea de primire sau cel puțin de prenotare, să se trimită cât mai curând!

Direcțiunea Internatului
(Str. Prundului — Porond u. Nr. 39.)

Aviz către abonații restanțieri.

Rugăm cu stăruință pe toți acei abonați a căror abonament le-a expirat deja, și cari din acest prilej au primit avizul nostru dimpreună cu mandatul postal, — să binevolască a și-l achita fără întârziere, trimițându-ne abonamentul pe sem. II sau cvartalul III a. c.

Celor ce nu vor să ție seamă de desele noastre rugăminți, le vom sista expediarea, începând cu proximalul Nr.

ADMINISTRAȚIA ZIARULUI.

Bibliografie.

Primum la redacție:

A. Banciu: Dr. Alexandru Bogdan (pagini comemorative; reproducere din anuarul LI al liceului românesc din Brașov). Broșura a apărut în tipografia A. Mureșianu: Branisce et Comp. din Brașov (str. Prundului 15) și costă 1 cor. Venitul curat este destinat pentru „Casa de lectură Dr. Alexandru Bogdan”.

A. Cotruș: „Sărbătoarea Morții”, un volum de poezii inspirate de războiu. Se poate comanda la librăria Concordia și Librăria Diecezană în Arad, la librăria Minerva Lugoj și la Librăria Arhidie-

cezană din Blaj. Prețul 1.50 cor., plus porto postal 10 ileri.

Manual didactic aprobat. Curs practic pentru învățarea limbei maghiare de Iuliu Vuia. Partea I, Ediția XI. Arad 1915. Prețul 50 fil. a obținut aprobarea ministerială sub Nr. 69.980—1915.

Kenjro Tokutomi.

Până la moarte...

Roman japonez.

Tradus în românește de: P. Robescu.

(Urmare)

(40)

Generalul încruntă din sprincene și nu-și mai luă ochii din fața lui Yamaki.

— Pe urmă?

— Este vorbă de baroneasa cea tânără. Nu îndrăsnem să v'o spui... dar suntem foarte mult îngândurați de boala sa, după cum știți și d-tră... și cu toate că acum îi este mai bine, lucrul de care suntem veseli...

— Pe urmă?

— Imi pare foarte rău că trebuie să vă spui aceste lucruri, dar deoarece boala sa este periculoasă, și deoarece... familia Kawashima este așa de mică... După cum știți și d-tră, capul familiei, singurul moștenitor este Takeo-san.... Mamei sale îi este foarte grije de el... Imi pare foarte rău că trebuie să vă spui, dar boala fiind epidemică... dacă... dar nu este cu putință ca să se întâmple așa ceva... dacă Takeo, capul familiei s'ar bolnăvi și el, atunci unmele Kawashima s'ar stinge... știm că în ziua de azi... lucrul acesta n'are mare importanță... La urma urmei... și-mi pare rău că trebuie să vă spui... boala este... este... rea...

Yamaki vorbea încurcându-se din ce în ce, iar sudoarea îi picura mereu după frunte.

Generalul care-l asculta liniștit, ridică mâna dreaptă în sus:

— Am înțeles perfect de bine. Va să zică: deoarece boala de care suferă Nami este periculoasă, vreți ca s'o iau acasă. Așa este?

Puse peste celelalte, țigarea isprăvită, și-și încrucișe brațele.

Yamaki suspină ușurat:

— D-tră, d-le general, înțelegeți foarte bine, că eu am venit la d-tră în numele altei persoane... și vă rog să credeți că-mi pare foarte rău, că a trebuit eu să...

— Takeo nu s'a întors încă?

— Nu încă; dar știe tot.

— Prea bine.

Generalul dete din cap, pe urmă închise ochii și rămase câteva clipe astfel, cu brațele încrucișate. Yamaki era mulțumit: nu fusese așa de greu, cum crezuse el la început și acum se uita la general, și cu toate că acesta era cu ochii închiși, totuși inspira respect.

— Yamaki-kun...

Generalul deschise ochii și se uita fix la el.

— Cred că ai copii.

Yamaki, fără să priceapă ce vroia generalul, se înclină răspunzând:

— Da, am un băiat și o fată.

— Yamaki-kun, d-ta îți dai seama de dragostea tatălui pentru copii lui?

— Da, îmi dau.

— Prea bine.. Acum, întorcându-ne la vorba noastră, te rog să spui doamnei Kawashima să fie liniștită. Chiar azi, voi lua pe Nami acasă.

Yamaki se ridică și se închină de mai multe ori. Pe față i se citea mulțumirea, totuși vru să se prefacă, să se arate trist. Generalul îl însoți până la ușe, pe urmă se întoarse în biroul său.

(Va urma)

Redactor responsabil: Constantin Savu.

La o familie

românească din Arad se primesc în vipt 2 fete eventual 2 băieți până la 15 ani.

A-se adresa la administrație.

In atențiunea negustorilor!

Acoperirea trebuințelor de ciocoladă și zaharicale pentru prețuri de fabrică. :: ::
In depozit: Kugler, Heller, Túrth și Manner. :: ::

GÁBOR MIKLÓS Arad,
Piața Andrássy, colțul Salacz utca
Telefon 1059. Telefon 1059.
(Ca 2270)

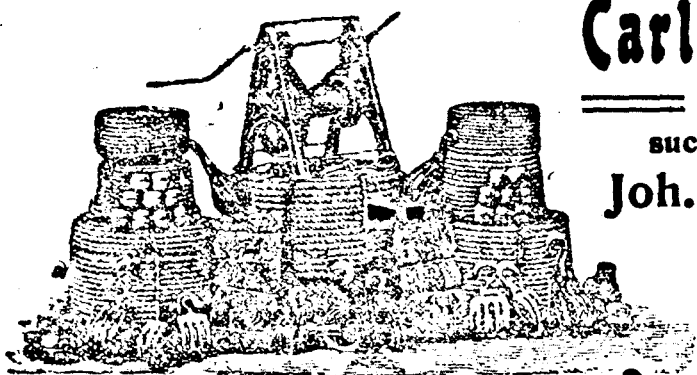
Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896.

Turnătorla de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alui

Fiul lui Antoniu Novotny, Timișoara-Fabric.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe garanție de mai mulți ani provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu deosebire CLOPOTELE GĂURITE, de dânsul inventate și premiate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri ca figura S și au un ton mai intens mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă decât cel de sistem vechiu, astfel că un clopot patentat de 327 kgr. este egal în ton cu un clopot de 451 kgr. patentat după sistemul vechi. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preajustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal. —

Prețuri-curente ilustrate trimit gratuit.

Carl Stürner

funar
succesorul lui
Joh. Ongert's

SIBIU
Hermannstadt
Saggasse 22.

■ Oferă lucrări de cânepă curată: funil pentru transmisiuni, funil pentru care, legătoare, ștreanguri, căpește, cingătoare ațe pentru rolete, ață pentru saci etc.

■ MARE ASORTIMENT DE AȚE ȘI FUNĂRII. ■
Revânzătorii primesc rabat! Su 2069

Dufek Kálmán, atelier de colorat și fabrică de curățire pe cale chimică

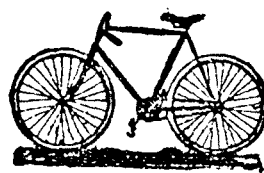
Cluj (Kolozsvár), str. Hegedüs Sándor nr. 5.

Recomandă colorarea și curățirea pe cale chimică a hainelor de dame și bărbați, perdelelor, lucrurilor brodate și de mână etc în bucate gata sau desfăcute deolaltă, pe lângă o executare conștiințioasă și recunoscută de solidă. Am introdus: desinfectarea și curățirea penelor, la caz de urgență în timp de 12 ore. — Comandele cu poșta conștiințioasă și punctual. — Hainele de doliu se execută cât se poate de repede.

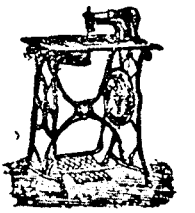
Du 1345

Ha 2186

F. HACK

mecanic

Sibiu-Nagyszeben, Dragoner-wache nr. 2.
lângă WILHELM ANDREE.

Execută toffelul de lucrări în bransa aceasta și anume: mașini de cusut, biciclete, gramofone, aparate cinematografice, aparate fotografice, instrumente speciale și brevetate, precum și introducerea curentului electric și rețea telefonică.

Serviciuprompt și conștiințios. :: :: Prețuri ieftine.

CEL MAI MARE MAGAZIN DE BLĂNĂRIE

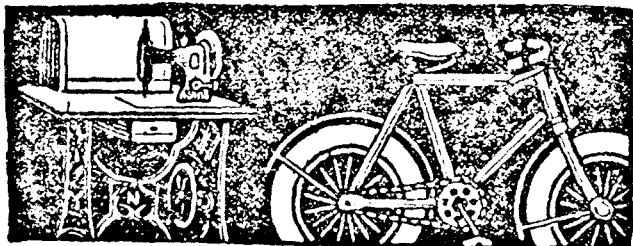
Dudás Sándor Kolozsvár, Unio-utca 8.

Se recomandă în atenția on. public din localitate și provincie bogatul său asortiment de blănării cu prețurile cele mai convenabile. Articole de fabricație proprie; mantale de blană, blane de călătorie, manșoane, boare, căciuli pentru domni și doamne, ultima modă și lucrări cu gust. Prețuri ieftine. Primește orice lucrări de blănării pentru prefacere, căptușire, căptușirea și collarea mantalelor. Serviciu prompt și conștiințios. Numai marfă bună și execuția de I-ai rang. (Du 1275—)

Intreprindere „VATT” mecanică și electrică a lui
LEITNER, Cluj, (Kolozsvár).

Birou și magazin: Széchenyi-tér 41. (Palatul Széki).
Stabiliment: Malom-utca 8.

Va 2071

Reparări de automobile și gumă pentru automobile, mare atelier reparator de mașini de cusut, biciclete, mașini de scris, gramofone; prețuri ieftine, execuție solidă. — La comenzile din provincie nu se socotește pachetarea.

Cine se referă la acest ziar primește 10%o rabat.

CEL MAI MODERN INSTITUT TIPOGRAFIC
ROMÂNESC DIN UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

„CONCORDIA”

SOCIETATE
PE ACȚIUNI

ARAD,

STR. ZRINYI
NRUL 1/a.

Fiind aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie, ca: mașini de cules, mașini de tipar, mașini de tăiat și mașini de vărsat oligoie, precum și cu cele mai moderne litere, primește spre executare toffelul de opări, reviste, foi, placate, registre, tipărituri pentru bănel și societăți, precum și tipărituri advocaționale, învătări de logodnă, cununie și pentru petreceri. Anunțul funebrale se execută cu cea mai mare urgență. Se execută toffelul de lucrări de aceasta bransă dela cele mai simple până la cele mai fine. — Executare promptă. — Prețuri moderate.